

Ett hållbart klimatsmart jordbruk

Webinar 23 maj 2020, arrangör Klimatriksdagen

Med ett hundratal deltagare inleddes seminariet av Varis Bokalders, medlem i Klimatriksdagens utskott för Skog, mark, vatten och Jordbruk och Jonas Bane, Klimatriksdagens nya ordförande.

Jonas lyfte vikten av detta seminarium då det kommer att ge inspel till den akutplan för klimatet som Klimatriksdagen är i färd med att ta fram. Akutplanen kommer att presenteras för de svenska riksdagspartierna under hösten efter att ha gått ut på remiss till föreningens medlemmar. Seminariet kan även ses som en del i det arbete som redan gjorts inom Klimatriksdagen, då förslag på temat hållbart jordbruk framförts vid flera tillfällen under tidigare klimatriksdagar. Du kan hitta alla motioner från Klimatriksdag 2014 och 2018 [här](#).

Efter denna inledning presenterades den första paneldeltagaren, **Gunnar Rundgren**, som just nu är aktuell med sin bok Kornas planet. Gunnar talade bland annat om hur den industriella modellen har styrt jordbrukets utveckling de senaste decennierna och gjort maten billig, och i denna modell finns marknadsintressen som tjänar på att vi människor köper mer mat än vad vi behöver. Denna industriella jordbruksmodell, menar Gunnar, har omvandlat jordbruket på en mängd olika sätt som negativt påverkat förutsättningarna för att bedriva en hållbar matproduktion. Till exempel så har konstgödslets intåg i jordbruk lett till att djurhållning och växtodling nu hålls åtskilda i det svenska jordbruket. Konstgödslet är jordbrukets största utsläppskälla. Istället kan man i ett hållbart jordbruk låta växtodlingen och idisslande djur komplettera varandra på samma mark. Men då ska vi satsa på betande idisslare och inte på industriell uppfödning av enkelmagade djur såsom kyckling och gris som idag föds upp med sådant som vi människor själva kan äta. Det industriella jordbruket missar också ofta att använda de biprodukter som naturligt skapar vegetabiliska produkter som djurfoder för att istället bedriva odling specifikt i detta syfte. Det handlar egentligen inte så mycket om vad vi ska äta utan om hur det vi äter produceras. Gunnar förespråkar för det

svenska jordbrukets del även en så kallad [landskapsmodell](#), vilket innebär att vi odlar och äter det som passar för det egna landskapet.

Nästa paneldeltagare på den digitala scenen var **Artur Granstedt**, som är agronomie doktor i växtodlingslära. Artur talade bland annat om bilden vi har av jordbruket. Han talade om jordbruket som vår primärprodukt eftersom det är genom fotosyntesen som nya resurser skapas, medan all annan verksamhet tillhör kategorin konsumtion. Han talade också om den svåra sats jordbruket befinner sig i då det beskylls för stora delar av våra utsläpp av växthusgaser samtidigt som jordbruket sitter på nyckeln till att binda koldioxiden i marken. En faktor som är avgörande för det ekologiska jordbruket är att öka jordbrukets kapacitet till att [binda koldioxid](#). I ett ekologiskt kretsloppsjordbruk har man både betande mjölkkor, recirkulerar stallgödslet från idisslarna samt odlar kvävefixerande vall och spannmål i växtföljd, tillämpar betesskifte och inte har för många djur per hektar. I ett sådant jordbruk kan man skapa balans mellan närande och tärande grödor. I den humus som man då bygger upp i marken binder man mera kol än vad djuren släpper ut genom sin matsmältning.

Talare nummer tre var **Jan Eksvärd**, som under de senaste tio åren arbetat med hållbar matproduktion hos LRF. Jan tog avstamp i definitionen av hållbart jordbruk, vilket han menar innebär ett jordbruk som kan producera bra mat för oss under lång tid, uppåt 1000 år! Ett klimatsmart jordbruk är ett jordbruk som också minimerar utsläppen av växthusgaser per kilo mat. För att uppnå ett sådant, hållbart och klimatsmart jordbruk behöver vi, enligt Jan, ta avstamp i två parametrar. Dels utsläpp av växthusgaser, som måste nollas förutom en liten mängd metangas; och dels kretsloppet av växtnäring, som måste slutas för att kunna förse oss med tillräckligt med mat på ett hållbart sätt. Det handlar både om att återföra näringsämnen både från djurhållning, matavfall och från våra avlopp. För att lyckas förbättra jordbruket sett till båda dessa parametrar menar Jan att användningen av konstgödsel måste minska medan markvård och odling av fånggrödor öka, men att omställning till ett sådant hållbart och klimatsmart jordbruk kommer att ta lång tid, runt 50 år, ett arbete som måste börja nu. nu. I och med den klimatförändring som sker uppstår nya problem som måste lösas. Det handlar om bevattning vid torka, dränering vid översvämningar och att genom intensiv jakt minska ökningen av vildsvin och hjortar och de skadorna som dessa djur numera orsakar.

Näst på tur var **Jon Orvendahl**, rådgivare inom ekologisk odling för lantbrukare. Jon talade bland annat om vikten av odlingsmetoder som ökar kolinlagringen och om en god jordhälsa. Jon pekade på vikten att titta under ytan och fördjupa oss i biologin bakom jordbruket. Jordbruket jämfördes här med en ko på så sätt att näringsbalansen är lika viktiga för de maskar, svampar och bakterier som lever i jorden vi brukar som för det levande djuret. Jorden är någonting levande som vi behöver ta hand om. De beståndsdelar som behövs för att vi ska kunna odla, kol, syre, väte, kväve med mera, finns tillgängliga i marken men är svåra för växter att ta upp; och det är här biologin kommer in. Om vi har en ett rikt liv, en biologi med stor mångfald och kvantitet nere i jorden görs mycket av arbetet som behövs för att växterna ska få tillgång till den näring de behöver åt oss då det skapar en levande jord med kraftig biologisk aktivitet. Detta för med sig många fördelar, såsom mindre antal skadegörare, mindre ogräs och mindre växtföljdsjukdomar. Växterna agerar dessutom själva näringskälla för mikrolivet för jorden, då deras rötter utsöndrar viktiga sockerarter. Dessutom ansåg Jon att det var viktigt att marken var bevuxen och att man skall undvika bar jord, svarträda, inom jordbruket.

Efter detta gick **Jenny Jewert**, naturvårdsbiolog och jordbruksexpert på WWF upp på scenen. Jenny påpekade att hon var glad att ordet 'hållbarhet', stod före 'klimatsmart' i seminariets titel, då hon tycker att det är viktigt av olika aspekter av framtidens jordbruk diskuteras och inte enbart jordbrukets klimatpåverkan. Jenny knöt även an till den pågående Corona-pandemin, och uppfordrade seminariets deltagare att reflektera över den bristfälliga strategin med Just-in-time leveranser. I framtiden bör vi varken bunkra munskydd eller mat när det börjar krisa. Jenny talade också om hennes syn på långsiktiga lösningar för ett hållbart jordbruk; vilket innebär att minska jordbrukets sårbarhet och att arbeta mer klimatsmart genom inhemsk produktion. Vårt jordbruk kan vara självförsörjande på biobränsle. Men idag är det dyrare att tanka en traktor med förnybart biobränsle än med fossilt bränsle, något vi måste vi ändra på, enligt Jenny. Jenny avslutade sitt anförande med att tala om jordbrukets utsläpp. Hon menar att vi kommer att behöva dras med en del utsläpp från sektorn, men det finns mycket vi kan göra för att förbättra situationen. Som till exempel att bli fossilfria, återväta våra marker och genom att omvärdera vår syn på idisslarna, på betande djur och gräsbaserad livsmedelsproduktion. Särskilt i slättbygderna i södra Sverige där kolhalten i jorden är låg, går det att öka kolinlagringen i marken.

Den sista talaren var **Jens Berggren**, hållbarhetsexpert på LRF. Jens talade bland annat om sin syn på utsläppen inom jordbrukssektorn. Han hävdar, till skillnad från många andra, att målet inte bör vara att jordbruket släpper ut så lite växthusgaser som möjligt, han hävdar istället att vi måste odla mycket mera, men att vi bör satsa på ett jordbruk som släpper ut så lite som möjligt ställt mot den levnadsstandard vi kommer att vilja ha. Jens lyfte här frågan till en global nivå, jordbruket behöver inte bara bidra till en hållbar matförsörjning utan behöver bidra till den gröna näringen i stort, där inkluderas även klädproduktion, biobränslen och plast. I framtiden kommer det på många håll i världen vara svårt att bedriva jordbruk på grund av klimatförändringarna, men enligt prognosen så kommer vi ha ett bra utgångsläge här i Skandinavien. Därför är det extra viktigt att vi anpassar vårt jordbruk efter förändrade förutsättningar och ökar vår produktion, då vi antagligen kommer behöver producera mat för många fler.

Efter pausen sammanfattades seminariet med frågor från publiken och diskussion mellan panelisterna. Några av de frågor som togs upp var användningen av biokol vs. användning av fossilt kol, problemet med konstgödsel, hur vi ska tänka kring jordbrukets roll för världssvälten, avloppssystemets roll i det hållbara jordbruket och hur problematiskt är det egentligen med djurhållning? Ett par av de argument som lades fram under diskussionen sammanfattas kort här nedan:

Värdssvälten och jordbruket. Gunnar förde här argumentet att detta främst är ett politiskt och ekonomiskt problem, snarare än något för jordbrukssektorn att lösa. Idag producerar vi, sett till kalorier, mer än vad som behövs, samtidigt så försvinner dryga 20% av all mat i den Globala Nord genom svinn i matkedjan. Jon menade här att det är ett feltänk att hela tiden tänka att vi ska öka produktionen, det är viktigare att hitta bra odlingsplatser där det finns ett behov av mer mat, istället för att större mängder ska produceras i den globala matkedjan. Sett till svensk produktion menar dock Jan att vi har mycket mark vi skulle kunna odla på, denna mark behöver vi ta till vara på då vi i framtiden förväntas spela en större roll globalt sett till matproduktionen. Jenny för också fram vikten av att ha handeln med sig i detta arbete, hållbara affärsstrategier måste finnas på plats för kunna premiera hållbara producenter.

Övergången från konstgödsel. Gunnar argumenterade i denna fråga att det inte går att inom ramen för dagens jordbrukssystem bara ta bort konstgödslet, vi är idag beroende av det. Vi behöver därmed tänka om hela vårt system och omvandla vårt jordbruk till ett som inte behöver förlita sig på tillgången av konstgödsel. Jan och Artur förde argumentet att vi kan ha ett hållbart jordbruk som även ökar

skördarna med hjälp av god markvård. För detta behöver vi öka vår mullhalt och vår vallodling och därmed öka den markbiologiska aktiviteten och öka vår kapacitet för kolinlagring.

Avloppet och kretsloppet. Jan informerade här seminariedeltagare om olika projekt och modeller som finns på vi på smarta ska kunna nyttja vårt avfall inom jordbruket. I Göteborg pågår till exempel ett projekt där avloppet sorteras i varje hem och kan användas för att effektivisera energianvändningen. Att lägga om avloppssystemet för att kunna använda våra restprodukter på ett hållbart och klimatsmart sätt är ytterligare ett projekt som kommer att kosta i både tid och pengar, men arbetet behöver börja nu, det kommer att kosta oss mer att hålla fast vid ett ohållbart system. Jenny inflikar här att det även finns projekt på som testats på mindre skala där biogas används, men dessa projekt har inte varit tillräckligt välfinansierade för att lantbrukarna ska tjäna på det.

Efter frågestunden avslutades samtalet, vi tar nu med hjälp av de nya insikter och kunskaper deltagarna har givit oss sikte på en framtid med ett mer hållbart och klimatsmart jordbruk!

Du kan se samtalet i sin helhet på Klimatriksdagens [YouTube-kanal!](#)